

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	308
Land:	Armenien
Kilde:	Migrationsverket. Landinformation
Titel:	Armenien – Situationen för jezidier
Udgivet:	5. maj 2020
Optaget på baggrundsmaterialet:	26. august 2020

Armenien

Situationen för jezidier

MIGRATIONSVERKETS FUNKTION FÖR LAND- OCH OMVÄRLDSANALYS

Den 1 maj 2019 inrättade Migrationsverket en ny funktion för land- och omvärldsanalys. Funktionen benämns Migrationsanalys och finns inom Migrationsverkets Nationella samordningsavdelning. Migrationsverkets system för landinformation, Lifos, fortsätter att vara den plats där rapporter publiceras.

LANDINFORMATION FÖR HANDLÄGGNING AV MIGRATIONSÄRENDEN

Denna rapport är framtagen av Migrationsverket i enlighet med [EU:s allmänna riktlinjer för framtagande av landinformation](#) (2008). Rapporten innehåller landinformation avsedd för handläggning av migrationsärenden.

Rapporten bygger på noggrant utvalda informationskällor. Alla källor refereras med undantag för beskrivning av allmänt kända förhållanden.

Informationen i rapporten återspeglar inte Migrationsverkets ståndpunkt i en viss fråga och Migrationsverket har inte för avsikt att genom rapporten göra politiska eller rättsliga ställningstaganden.

Landinformation: Armenien – Situationen för jezidier

2020-05-05, version 2.0

Rapporten är utgiven av Nationella samordningsavdelningen, Migrationsanalys – Migrationsverkets funktion för land- och omvärldsanalys. Rapporten har publicerats i Migrationsverkets databas för landinformation, Lifos, © Migrationsverket (Swedish Migration Agency), 2020.

Publikationen kan laddas ner från <http://lifos.migrationsverket.se>

Innehåll

1	Inledning.....	5
1.1	Om rapporten.....	5
1.2	Jezidier som begrepp.....	5
1.3	Att analysera minoriteters situation.....	5
2	Bakgrund.....	7
2.1	Demografi.....	7
2.2	Jezidiernas bosättning i Armenien.....	8
2.3	Jezidismen.....	8
2.4	Kultur och tradition.....	9
3	Existens.....	10
3.1	Armenisk lagstiftning.....	10
3.2	Acceptans hos majoritetsbefolkningen.....	10
3.3	Politiskt stöd.....	11
3.4	Civilsamhället.....	12
4	Identitet.....	13
4.1	Relevant lagstiftning.....	13
4.2	Möjligheter att upprätthålla sitt språk.....	13
4.3	Möjligheter till religionsutövning.....	14
4.4	Möjligheter att bevara sin kultur.....	15
5	Delaktighet.....	17
5.1	Mekanismer för minoriteters politiska deltagande.....	17
5.2	Organ för att säkerställa minoriteters rättigheter och inflytande.....	18
5.3	Ekonomisk delaktighet.....	19
5.4	Statslösa.....	20
6	Diskriminering.....	20
6.1	Lagstiftning.....	20
6.2	Administrativa förfaranden.....	21
6.3	Militärtjänstgöring.....	22
7	Förekomsten av våld och konflikt.....	22
8	Utsatta grupper inom den jezidiska populationen.....	24
8.1	Jezidiska kvinnor.....	24
8.2	Jezidiska barn.....	24

9 Tillit till rättsväsendet.....	25
10 Sammanfattande analys	27
Summary.....	28
Källförteckning.....	29

1 Inledning

1.1 Om rapporten

Den här rapporten beskriver situationen för jezidier i Armenien och är en uppdaterad version av en tidigare rapport med samma namn från 2013. Rapporten har utökats och uppdaterats med ny information i samtliga delar. Det material som ligger till grund för rapporten har inhämtats i samband med utredningsresor till Armenien under 2013 och 2019 samt distansintervjuer. Bland konsulterade källor återfinns representanter för internationella organisationer, lokala icke-statliga organisationer (NGO:er), myndighetsrepresentanter, utländska beskickningar och sakkunniga. Även skriftligt material från öppna källor används.

Tidigare versioner

Version	Titel	Datum	Lifos rapportnummer
1.0	Situationen för jezidier i Armenien	2013-11-21	31752

1.2 Jezidier som begrepp

Jezidier är en etnoreligiös grupp som huvudsakligen lever i Irak, Turkiet och Syrien, men som också har en betydande geografisk förankring i södra Kaukasus, Ryssland, Nordamerika och i Europa.¹ Jezidierna har sitt ursprung i norra Irak där gruppens kulturella och religiösa centrum finns.² Det råder idag ingen konsensus om hur många människor som betraktar sig som jezidier runt om i världen och anledningen till detta är flera, bland annat skillnader i klassificering i olika länders folkräkningssystem, gruppens geografiska utbredning liksom gruppens egen politik kring sin identitet.³ Det finns emellertid en uppgift från 2014 som uppskattar antalet jezidier till mellan 800 000 och 1 000 000 personer.⁴

Huruvida termen jezidier ska avgränsas utifrån etniska eller religiösa skiljelinjer är föremål för diskussion. Den här rapporten utgår från jezidier som en etnisk minoritet, men det bör nämnas att det i stor utsträckning är på religiös basis som jezidier identifierar sig som grupp.

1.3 Att analysera minoriteters situation

För att kunna beskriva situationen för jezidier i Armenien tillämpas en analysmodell som har sin utgångspunkt i ett antal begrepp som tagits fram av OCHCR mot bakgrund av internationell lag och samlade erfarenheter av minoritetsgrupper världen över. De områden som utreds närmare är följande:

¹ Arakelova, Viktoria och Asatryan, S. Garnik, *The ethnic minorities of Armenia*, Caucasian Centre for Iranian Studies, 2002, s. 10–11, [url](#) (Hämtad 2019-11-13); Açikyildiz, Birgül, *The Yezidis – The History of the Community, Culture and Religion*, I. B. Tauris, 2010, s. 33; Castellino, Joshua och Cavanaugh A. Kathleen, *Minority Rights in the Middle East*, Oxford University Press, 2013, s. 208–209.

² Ibid., s. 10.

³ Ibid.

⁴ Kizilhan, J. I, *The Yazidi – Religion, Culture and Trauma*, *Advances in Anthropology*, 7, 2017-11-15, s. 333, [url](#) (Hämtad 2020-02-17).

- **Gruppens rätt att existera.** Inom detta begrepp utreds huruvida en minoritetsgrupp erkänns och om gruppen erkänns på det sätt den identifierar sig, förekomsten av folkmord och etnisk rensning.
- **Gruppens rätt att upprätthålla sin identitet.** Inom detta begrepp utreds möjligheterna för en grupp att utöva sin kultur, sitt språk och sin religion, och huruvida det finns ett statligt stöd för minoritetsgruppen att uppbära dessa identitetsskapande faktorer.
- **Gruppens rätt till deltagande.** Inom detta begrepp utreds möjligheterna för gruppen att ta del av och påverka de beslut som rör dem och vilka åtgärder som vidtas för att inkludera gruppen i bl.a. den politiska och ekonomiska sfären.
- **Förekomsten av våld och konflikt.** Inom detta begrepp utreds förekomsten av attacker mot minoritetsgrupper och förekomsten av våld från minoritetsgruppen, t.ex. etniska konflikter eller religiösa konflikter.
- **Förekomsten av negativ diskriminering.** Inom detta begrepp utreds förekomsten av ihållande och systematisk negativ diskriminering kopplat till en grupp, även frånvaron av positiv diskriminering utreds inom områden där den specifika gruppen kan ha andra behov än majoritetsbefolkningen.⁵

⁵ United Nations Office of the Higher Commissioner for Human Rights (OHCHR), *Minority Rights: International Standards and Guidance for Implementation*, 2010, s. 7–13, [url](#) (Hämtad 2019-12-12).

2 Bakgrund

2.1 Demografi

Armeniens befolkning består idag av ca 98 procent etniska armenier. Sovjetunionens fall och konflikten om Nagorna-Karabach ledde till stor emigration av bl.a. azerier, som vid tiden var den största etniska minoriteten i landet⁶, och i dag utgör jezidierna den största etniska minoritetsgruppen.⁷ Till de mindre etniska grupperna hör assyrier, kurder, ryssar, ukrainare, georgier, tyskar, polacker, judar och greker, som alla har status som nationella minoriteter.⁸ Uppskattningarna av den jezidiska gruppens omfattning varierar. På 1990-talet uppskattade den tyska människorättsorganisationen *Gesellschaft für bedrohte Völker* antalet jezidier i Armenien och Georgien till 300 000 personer.⁹ Efter kollapsen av Sovjetunionen började många jezidier, liksom andra grupper, att migrera till Ryssland och Europa.¹⁰ Den folkräkning som genomfördes av de armeniska myndigheterna 2011 visade på en stor minskning av antalet jezidier sedan 1990-talet. Den stora minskningen är märkbart synlig i dagens Armenien då flera jezidiska byar står tomma.¹¹ Den officiella siffran, framtaget av den nationella statistiska centralbyrån 2011, säger att 35 272 jezidier bor i Armenien.¹² En källa uppger att det faktiska antalet är högre än 40 000 och att folkräkningen från 2011 inte genomfördes på ett ordentligt sätt. Många jezidier tillfrågades till exempel aldrig om sin etnicitet, andra valde istället att självmant uppge att de är armenier. De finns även de som hävdar att armenier "glömmer bort" att det existerar jezidier i landet och därför registrerar dem som armenier.¹³ En uppdatering av landets etniska komposition är att vänta inom kort då en ny folkräkning planeras till oktober 2020.¹⁴

⁶ European Centre for Minority Issues, *Minority Issues Mainstreaming in the South Caucasus – A practical Guide*, februari 2011, s. 71, [url](#) (Hämtad 2019-12-16); European Parliament, *Minorities in the South Caucasus: New visibility amid old frustrations*, juni 2014, s. 5, [url](#) (Hämtad 2019-12-16); Arakelova et al., s. 10; Utrikespolitiska Institutet (UI), *Azerbajdzjan – Befolkning och språk*, (odaterad), [url](#) (Hämtad 2019-12-16).

⁷ Armenien, företrädare för Migrationsmyndigheten, samtal i Jerevan, Armenien, 2019-05-03; Statistical Committee of the Republic of Armenia, *The Results of 2011 Population Census of the Republic of Armenia*, [url](#) (hämtad 2019-11-18); Arakelova et al., s. 10.

⁸ Ibid.

⁹ Sydsvenskan, *Yazidierna – det utvalda och bortglömda folket*, 2014-08-12, [url](#) (Hämtad 2019-12-13).

¹⁰ Independent, *Fragile Yazidi Rebirth in Caucasus – Emerging from Isis genocide, Yazidis in Armenia open religion's biggest ever temple*, 2019-10-21, [url](#) (Hämtad 2019-11-08).

¹¹ Ibid; Anonym källa B, distansintervju, 2019-12-22.

¹² Statistical Committee of the Republic of Armenia; Anonym källa A, distansintervju, 2019-12-17; Nikolay Hovhannisyan, representant för Eurasia Partnership Foundation, distansintervju, 2020-01-09; Hovsepyan, Roman och Melkumyan, Hamlet, *Economic Transitions and Land Ownership – Challenging Traditions among Rural Yazidis in Post-Soviet Armenia*, *Anthropology of the Middle East*, vol. 13, nr 1, 2018, s. 121.

¹³ Anonym källa B.

¹⁴ EVN report, *Armenia's Demographic Profile: Facing Critical Depopulation*, 2019-09-05, [url](#), (Hämtad 2020-01-31); ArmInfo, *Next general census of population of Armenia will be held in October 2020*, 2018-10-10, [url](#), (Hämtad 2020-01-31); UNHCR Armenia, e-post, 2020-01-20.

2.2 Jezidiers bosättning i Armenien

Jezidier finns bosatta i de flesta regioner (*marzer*) och städer i Armenien.¹⁵ De flesta bor i de nordvästliga regionerna Aragatsotn, Kotayk och Shirak belägna vid Araratberget och i regionerna Armavir och Ararat.¹⁶ Det förekommer även jezidiska bosättningar i den nordliga regionen Lori.¹⁷

Det finns minst 22 rurala bosättningar med jezidiska invånare, varav åtminstone 19 byar är belägna i Aragatsotnregionen.¹⁸ Av dessa slogs nyligen 11 byar, i närheten av Aparan, samman till ett större samhälle kallat Alagyaz.¹⁹ I Aragatsotnregionen är det vanligt att byarna bebos enbart av jezidier, såsom Shamiram och området kring Talin (till exempel byarna Baysz, Metsadzor, Barozh, Gyalto, Tli, Gabaghtapa och Sorik) liksom söder om Aparan (Aragatz, RyaTaza, Jamshlu, Shenkani, Derek, Avshen, Sadunts, Sangyar och Sipan).²⁰ Den största byn, med flera tusen invånare, är Artashat beläget i Araratregionen som bebos av en blandad befolkning av jezidier och armenier.²¹

I Armavirregionen bor det enbart jezidier i byn Ferik medan byarna Yeraskhahun, Echmiazizin och Hoktember har en blandad befolkning.²² I huvudstaden Jerevan uppges jezidier bo utspritt bland den armeniska majoritetsbefolkningen.²³ En källa uppskattar att ungefär 7 000 jezidier bor i Jerevan.²⁴

Generellt sett flyttar jezidier i låg utsträckning inom Armenien²⁵ och det förklaras med att många arbetar inom jordbrukssektorn.²⁶ En mindre andel av de som bor på landsbygden flyttar till huvudstaden Jerevan för att få tillgång till högre utbildning eller arbete.²⁷ Enligt flera källor är det emellertid vanligare att jezidier emigrerar för att söka arbete utomlands eller för att undgå upplevd diskriminering än att flytta inom landet.²⁸

2.3 Jezidismen

Det som i första hand utmärker jezidier är att de bekänner sig till religionen jezidismen.²⁹ Jezidierna själva benämner sin åskådning Sharfadin.³⁰ Jezidismen som tros vara över 4 000 år

¹⁵ Armeniens migrationsmyndighet; Hovsepyan Roman, Stepanyan-Gandilyan Nina, Melkumyan Hamlet och Harutyunyan Lili, *Food as a marker for economy and part of identity: traditional vegetal food of Yazidis and Kurds in Armenia*, Journal of Ethnic Foods, mars 2016, s. 32–41.

¹⁶ Açikyildiz, s. 34; Hovsepyan, 2020; Hovhannisyan; Anonym källa B.

¹⁷ Anonym källa B.

¹⁸ Ibid.; Açikyildiz, s. 34.

¹⁹ Anonym källa B.

²⁰ Ibid.; Hovsepyan, 2020; Açikyildiz, s. 34.

²¹ Ibid.

²² Ibid.; Açikyildiz, s. 34.

²³ Ibid.

²⁴ Anonym källa A.

²⁵ Hovsepyan, 2020.

²⁶ Anonym källa A.

²⁷ Ibid.

²⁸ Hovsepyan, 2020; Anonym källa B.

²⁹ Açikyildiz, s. 34; Arakelova et al., s. 10–11; Hovhannisyan.

³⁰ Cultural Center of Caucasian Yazidis, *The interpretation of religion Sharfadin*, (odaterad), [url](#) (Hämtad 2019-12-11); Hovsepyan et al., 2016, s. 32–41; Melkumyan, Hamlet, "Elites between nationalism and tradition: the modernization processes in the yezidi community in Armenia", i Antonyan, Yulia (red.), *Elites*

gammal har inslag av många andra religioner, däribland zoroastrianism, judendom och kristendom.³¹ Jezidierna anser sig vara ett av Gud utvalt folk och tror sig härstamma från Shahid, som de betraktar var Adams ende son.³² Jezidismen skiljer sig därigenom från andra abrahamitiska religioner och tron påverkar hur jezidierna förhåller sig till människor inom och utanför gruppen. De jezidiska samfundet är till exempel traditionellt sett slutna vilket innebär att man varken kan konvertera till jezidismen eller gifta sig med någon från samfundet som icke-jezidier.³³ De många försök som gjorts att kategorisera den jezidiska religionen har mynnat ut i olika uppfattningar. Nutida forskare, däribland Philip G. Kreyenbroek menar att jezidier tycks upprätthålla en yttre eller offentlig sida av religionen, och en inre sida där viss kunskap endast är tillgänglig för samfundets medlemmar.³⁴

Jezidiernas heliga skrifter, *Mishefa Res* (Svarta boken) och *Kitáb Jilwah* (Uppenbarelseboken [ungefärlig översättning]), fungerar som en samling stadgar och levnadsregler.³⁵

2.4 Kultur och tradition

Jezidier lever under en strikt politisk och religiös hierarki som brukar liknas vid ett kastsystem.³⁶ Kasterna är indelade i grupperna *shejk*, *pirs* och *murids* där de två förstnämnda anses vara religiösa kaster.³⁷ Murids beskrivs ofta som den lägsta sociala gruppen inom det jezidiska samfundet.³⁸ Alla jezidiska familjer är underordnad en shejk och alla shejkfamiljer i Armenien anses ha olika healingförmågor som går i arv.³⁹

De vanligaste återkommande högtiderna är dop, bröllop, omskärelse och perioder av fasta.⁴⁰ Numera förekommer det även att jezidier firar och deltar i armeniska högtider.⁴¹

Det individuella förhållningssättet till samfundets religion och tradition kan som nämnt variera. Det finns grupper som strikt håller sig till restriktionerna, medan andra tar lättare på förbuden. Utmärkande faktorer brukar vara vilken kast man tillhör och graden av religiös traditionalism.⁴² En central restriktion är att man som jezidier ska gifta sig inom samfundet och inom sitt kast.⁴³ Det finns även vissa påbud vad gäller vilka färger man klär sig i, tidigare var t.ex. färgen blå tabu men traditionen verkar ha luckrats upp, medan färgen vit fortfarande symboliserar renhet.⁴⁴ De olika levnadsregler som finns nerskrivna i de heliga skrifter behandlar även regler kring vilken mat som får intas. Det finns generella förbud mot pumpa, vissa bönor,

and "Elites" – *Transformations of Social Structures in post-Soviet Armenia and Georgia*, 2016, s. 175–195, [url](#) (Hämtad 2020-02-06).

³¹ Castellino et al., s. 208.

³² Sydsvenskan.

³³ Castellino et al., s. 208.

³⁴ Bårtås, Magnus och Ekman, Fredrik, *Yezidier: En reseessä*, Molin & Sorgenfrei, 2014, s. 52–53.

³⁵ Ibid., s. 28–29; Açıkyıldız, s. 88–90.

³⁶ Castellino et al., s. 208; Kreyenbroek G. Philip och Omarkhali Khanna, *Introduction to the special issue: Yezidism and Yezidi Studies in the early 21st century*, *Kurdish Studies*, vol.4, nr 2, oktober 2016, s. 124, [url](#) (Hämtad 2019-11-15); Encyclopedia Britannica, *Yazidi*, (odaterad), [url](#) (hämtad 2019-11-13); Açıkyıldız, s. 91.

³⁷ Kreyenbroek et al., s. 124; Antonyan, s. 177–178.

³⁸ Antonyan, s. 177.

³⁹ Bårtås och Ekman, s. 109.

⁴⁰ Ibid., s. 37; Açıkyıldız, s. 99.

⁴¹ Hovsepyan, 2020.

⁴² Hovsepyan et al., 2016, s. 32–41.

⁴³ Bårtås och Ekman, s. 37; Açıkyıldız, s. 102.

⁴⁴ Bårtås och Ekman, s. 129.

viss fisk, rådjur, hjort och sallad. I den armenisk-jezidiska kontexten verkar emellertid inte dessa regler efterlevas på samma vis som på andra håll i världen. Vad som är utmärkande för de armeniska jezidierna är däremot förbud mot griskött och kål.⁴⁵

3 Existens

3.1 Armenisk lagstiftning

Armenien erkänner jezidier som en nationell etnisk minoritet.⁴⁶ Diskussionen kring identitet fluktuerar över tid och i förhållande till referenser såsom religion och språk men också till den rådande politiska utvecklingen i ett givet land eller område. I Armenien har till exempel frågan om huruvida jezidierna ska ses som kurder eller som en egen separat etnisk grupp debatterats i decennier.⁴⁷

Artikel 17 och 41 i konstitutionen garanterar religionsfrihet för landets medborgare samtidigt som religiösa organisationer garanteras frihet att verka.⁴⁸ Emellertid ges redan i konstitutionen den armenisk-apostoliska kyrkan en särställning såsom statsreligion med uttryckligt syfte att utveckla den nationella kulturen och bevara den nationella identiteten.⁴⁹ Sedan 1991 har Armenien även haft en lag om samvets- och religionsfrihet.⁵⁰ Lagen uppdaterades för första gången 2011 och har sedan dess varit föremål för diskussion. Under den förra regeringen lanserades ett reformpaket för flertalet lagar rörande religion och religiösa organisationer. Flera utkast har varit i omlopp och några av de begränsningar som experter reagerat på är förbud för religiösa organisationer att verka under vissa omständigheter, förbud mot utländsk finansiering av religiösa organisationer, liksom obligatorisk rapportering till myndigheterna. I dagsläget har den nya regeringen, under premiärminister Nikol Pasjinjan, stoppat arbetet med lagförslaget.⁵¹

3.2 Acceptans hos majoritetsbefolkningen

Jezidier har varit bosatta i Kaukasus sedan 900-talet och ett par hundra år senare började bosättningar ta form i det som är dagens Armenien.⁵² Relationen mellan armenier och jezidier sträcker sig långt tillbaka i historien och beskrivs som positiv av konsulterade källor.⁵³ I många

⁴⁵ Hovsepyan et al., 2016, s. 32–41.

⁴⁶ Arakelova, s. 11.

⁴⁷ Writenet, *The Human Rights Situation of the Yezidi minority in the Transcaucasus (Armenia, Georgia, Azerbaijan)*, maj 2008, s. 1, [url](#) (Hämtad 2019-11-13); Yazidis.Info, *Armenia - Yezidi Identity Battle*, 2019-03-14, [url](#) (Hämtad 2019-11-13).

⁴⁸ Constitution of the Republic of Armenia, art. 17, 41.

⁴⁹ Ibid., art. 18.

⁵⁰ Legislationline.org, *The Law of the Republic of Armenia on the Freedom of Conscience and on Religious Organizations*, 1991-06-17, [url](#) (Hämtad 2019-12-16).

⁵¹ United States Department of State (USDOS), *Armenia 2018 – International Religious Freedom Report*, 2019-06-21, s. 6, [url](#) (Hämtad 2019-12-16); Council of Europe, *Armenia: new draft law on freedom of conscience and religious organisations is an improvement, but concerns remain over vaguely formulated limitations, and excessive registration and reporting requirements*, 2018-03-19, [url](#) (Hämtad 2019-12-06).

⁵² Açikyildiz, s. 66.

⁵³ Anonym källa B; Hovsepyan, 2020.

sammanhang framhålls gruppernas liknande erfarenheter av det ottomanska riket, folkmord och av att leva i exil.⁵⁴

Om man däremot ser till den nutida situationen framkommer en något mer komplex bild. Å ena sidan uppger de flesta källor att jezidierna är välintegrerade i det armeniska samhället och att de två folkgrupperna inte gör någon skillnad på varandra.⁵⁵ Många jezidier har till exempel frivilligt tjänstgjort i den armeniska armén och deltagit under kriget i Nagorno-Karabakh.⁵⁶ En jezidi som dödades under fyradagarskriget i april 2016⁵⁷ hyllas idag som hjälte i Armenien.⁵⁸ Å andra sidan framförs uppgifter om olika former av diskriminering och utanförskap. Många jezidier känner inte igen sig i bilden av att Armenien skulle vara ett hemland, de upplever snarare ett främlingskap. Ordet "jezidi" är ett etablerat uttryck för att kränka någon och jezidiska elever kan möta diskriminering i skolan av både klasskamrater och lärare.⁵⁹ Vissa armenier försöker aktivt undvika jezidier⁶⁰, och andra hävdar att de inte lägger märke till jezidier.⁶¹

3.3 Politiskt stöd

Den 16 januari 2018 antog det armeniska parlamentet en resolution om att attackerna som genomfördes av IS på det jezidiska folket runt berget Sinjar i Irak 2014, är att betrakta som folkmord.⁶² Vidare har den nya regeringen som leds av premiärminister Nikol Pasjinjan vid flera tillfällen understrukit jezidierna och andra minoritetsgruppers vikt för Armenien. När Quba Mere Diwane-templet byggdes avstod exempelvis regeringen från att ta ut skatt på importerat material såsom marmor från Iran och relikier från Irak.⁶³

Konsulterade källor är i stort sett samstämmiga i sin tolkning av Armeniens erkännande av folkmordet i Irak och betraktar det som ett stort stöd för det jezidiska folket och ett stöd för att främja deras identitet och överlevnad.⁶⁴ En källa menar att det i sammanhanget är essentiellt att Armenien också erkänner det folkmord som jezidier genomgick samtidigt som folkmordet på armenier 1915.⁶⁵

Enligt en företrädare för den armeniska migrationsmyndigheten har hundratals jezidier från området kring berget Sinjar i Irak flytt till Armenien efter 2014.⁶⁶ Till en början bistod de

⁵⁴ Bårtås och Ekman, s. 65; Trupia, Francesco, *The Constitutional Reform and the Position of Ethnic Minorities in the Republic of Armenia*, Journal of Liberty and International Affairs, vol. 2, nr 2, 2006, s. 21, [url](#) (Hämtad 2019-11-19); Lundgren, Svante, *I svärdets tid – Det osmanska folkmordet på kristna minoriteter*, Sahlgrens, 2009, s. 111.

⁵⁵ Anonym källa A; Armenien migrationsmyndighet; Hovsepyan, 2020; Utländsk beskickning (A), samtal i Jerevan, Armenien, 2019-05-02; Karine Khojayan, doktor i statsvetenskap, IOM Armenien, e-post, 2019-11-13.

⁵⁶ European Parliament, s. 6; Armeniens migrationsmyndighet.

⁵⁷ The Armenian Weekly, *Yezidi Temple Opening in Armenian Town a Symbol of Inclusion, Cultural Preservation*, 2019-10-02, [url](#) (Hämtad 2019-11-08); Armeniens migrationsmyndighet.

⁵⁸ Armeniens migrationsmyndighet.

⁵⁹ Anonym källa B.

⁶⁰ Hovsepyan, 2020.

⁶¹ Bårtås och Ekman, s. 72.

⁶² Eurasianet, *Armenia Recognizes IS Massacres of Yezidis as Genocide*, 2018-01-23, [url](#) (Hämtad 2019-12-13); The Armenian Weekly.

⁶³ Independent.

⁶⁴ Anonym källa A.

⁶⁵ Anonym källa B.

⁶⁶ Armeniens migrationsmyndighet.

armeniska jezidierna de irakiska jezidierna.⁶⁷ Några av familjerna bosatte sig i en av de jezidisk-kurdiska byarna i Aragatsregionen. Där ska de fått tillgång till boende och annan hjälp av byborna och de lokala myndigheterna.⁶⁸ Familjerna ska sedermera ha lämnat Armenien⁶⁹ och begett sig till EU.⁷⁰ Enligt en annan representant för den armeniska migrationsmyndigheten kan myndigheten inte bekräfta hur många irakiska jezidier som faktiskt tagits emot sedan krisen eftersom de nationella registren inte innehåller data baserat på etnicitet. Sju asylärenden med jezidier från Irak inkom 2019 och är under utredning.⁷¹

3.4 Civilsamhället

Det saknas ett engagerat civilsamhälle som arbetar specifikt för jezidiernas rättigheter. Det finns etablerade organisationer för det ändamålet men konsulterade källor understryker att det behövs fler aktörer och fler riktade projekt för ökad förståelse för delaktigt och demokratiskt medborgarskap bland jezidierna.⁷²

Personer aktiva inom civilsamhället, mänskliga rättighetsaktivister och journalister kan dock granska och rapportera om situationen för den jezidiska minoritetsgruppen utan restriktioner och inblandning från statens sida.⁷³ Att bevaka och rapportera om särskilt känsliga ämnen har blivit bättre efter revolutionen 2018.⁷⁴ Tidigare förekom påtryckningar på organisationer inom civilsamhället som arbetar för utsatta grupper och känsliga ämnen. Påtryckningar förekommer än idag men härstammar inte från statliga aktörer utan från andra grupper. Så är t.ex. fallet för organisationer som arbetar för kvinnors eller hbtq-personers rättigheter, där attacker mot publika evenemang förekommer.⁷⁵ Idag finns flera aktiva icke-statliga organisationer som arbetar för att förbättra jezidiernas situation⁷⁶ och det har under senare år inte förekommit några rapporter om attacker mot aktivister som arbetar för att förbättra jezidiernas villkor eller som företräder dem i rättssak.⁷⁷

Jezidierna själva tar ibland till demonstrationer som medel för att uttrycka sin ståndpunkt och för att få sina rättigheter uppfyllda. Nu senast i oktober 2019 demonstrerade många framför parlamentet efter att en jezidisk soldat dödats under oklara omständigheter under sin militärtjänstgöring.⁷⁸ Därutöver propagerar ofta det jezidiska civilsamhället för minoriteters rättigheter. I april 2019, talade t.ex. en representant för jezidierna om rätten till utbildning inför det armeniska parlamentet.⁷⁹ Under åren 2015–2016 förekom även en del protester då jezidierna fråntogs mark som de brukade.⁸⁰

⁶⁷ Ibid.; Anonym källa B; Hovsepyan, 2020.

⁶⁸ Hovsepyan, 2020.

⁶⁹ Ibid.; Anonym källa B.

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ Sose Barseghyan, representant för Migrationsmyndigheten Armenien, e-post, 2020-02-14.

⁷² Anonym källa A.

⁷³ Ibid.; Anonym källa B; Hovhannisyan; Hovsepyan, 2020.

⁷⁴ Anonym källa B; Hovhannisyan.

⁷⁵ Hovhannisyan.

⁷⁶ Anonym källa A.

⁷⁷ Artak Kirakosyan, företrädare för Civil Society Institute, distansintervju, 2020-02-06; Hovhannisyan.

⁷⁸ Anonym källa A; Anonym källa B; Hovsepyan, 2020.

⁷⁹ Anonym källa A.

⁸⁰ Ibid.

4 Identitet

4.1 Relevant lagstiftning

Armeniens konstitution stipulerar i artikel 56 att alla invånare har rätt att bibehålla sin nationella och etniska identitet. Likaså har nationella minoriteter rätt att behålla och utveckla traditioner, religion, språk och kultur.⁸¹ Armenien har därutöver ratificerat de flesta internationella instrument för mänskliga rättigheter⁸², inklusive Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och den Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritets-språk.⁸³ Artikel 5 i den armeniska konstitutionen beskriver hur den står över all annan nationell lagstiftning och ratificerade internationella konventioner har företräde framför nationell lagstiftning.⁸⁴

4.2 Möjligheter att upprätthålla sitt språk

Kurdiskan och jezidiskan som talas i Armenien är samma språk men skiljer sig på ett par punkter, bland annat finns dialektala skillnader runt om i landet. Den största skillnaden är att jezidiskan skrivs med kyrilliska bokstäver och kurdiskan med latinska bokstäver.⁸⁵

Trots att jezidiernas modersmål anses vara den kurdiska dialekten kurmanji finns det inom gruppen en strävan att inte identifiera sig som eller identifieras som etniska kurder. Frågan är tämligen komplex och är i hög grad politiserad.⁸⁶ Före 1936 betraktades de armeniska jezidierna som en egen etnisk grupp men under det sovjetiska styret kom de att klassificeras som samma etno-lingvistiska grupp som kurder.⁸⁷ I slutet på 1980-talet väcktes en rörelse inom den jezidiska gruppen där man ville särskilja sig från de muslimska kurderna.⁸⁸ Frågan fick dessutom ny kraft i samband med kriget mellan Armenien och (det muslimska) Azerbajdzjan 1988–1994 som ledde till etnisk rensning på båda sidor.⁸⁹ Nästan 85 000 kurder som var bosatta i gränstrakterna Nagorno-Karabach uppskattas ha blivit internflyktingar.⁹⁰ Muslimska kurder sågs på med stor skepsis av armeniska myndigheter och redan i krigets början flyttade en stor del av dem tillsammans med den azerbajdzjanska minoriteten till Ryssland, Centralasien och Azerbajdzjan.⁹¹ Jezidierna blev återigen erkänd som etnisk grupp i Armenien och även det jezidiska språket erkändes.⁹²

⁸¹ Constitution of the Republic of Armenia, art. 56.

⁸² UN in Armenia, *UN Treaties and Armenia*, (odaterad) [url](#) (Hämtad 2019-12-16); Anonym källa B.

⁸³ European Parliament; Council of Europe, *Treaty list for a specific State – Armenia*, (odaterad), [url](#) (Hämtad 2019-12-16); Anonym källa B.

⁸⁴ Constitution of the Republic of Armenia, art. 5,

⁸⁵ Anonym källa C, distansintervju, 2020-03-04; European Center for Minority Issues, s. 78.

⁸⁶ European Center for Minority Issues, s. 72.

⁸⁷ Arakelova et al. s. 10–11.

⁸⁸ Ibid.

⁸⁹ Ibid.

⁹⁰ Açıkyıldız, s. 70.

⁹¹ Ibid.; Arakelova et al., s. 10–11.

⁹² Ibid.; European Center for Minority Issues, s. 72; Georgian Institute of Politics, *Religion and Soft Power in South Caucasus*, 2017, s. 52, [url](#), (Hämtad 2019-12-13).

Enligt lag är armeniska det enda officiella språket i landet, jezidiskan är emellertid erkänt som nationellt minoritetsspråk. I lagen framhålls bland annat etniska minoriteters rätt att få undervisning på sitt modersmål. En stor del av befolkningen talar fortfarande ryska och det är inte ovanligt att ryskan används vid kommunikation mellan olika etniska grupper.⁹³

Vad gäller kunskapsnivån i armeniska bland den jezidiska populationen så förefaller den vara relativt hög vad gäller verbal kommunikation. En majoritet av jezidierna talar (modern) armeniska⁹⁴, med undantag från några få i den äldre generationen som istället använder uttryck som härstammar från den äldre armeniskan. Det senare fallet är särskilt förekommande i de västra delarna av Armenien.⁹⁵ I övrigt talas sällan armeniska jezidier emellan, utan det är jezidiskan som används inom gruppen.

I armeniska skolor sker undervisningen på armeniska men i sällsynta fall förekommer utbildning på jezidiska.⁹⁶ Armeniska är obligatoriskt i skolorna och ett godkänt språktest krävs för att komma in på högre utbildningar. Endast ett fåtal skolor erbjuder utbildning på minoritetsspråken på låg- och mellanstadienivå. Ett återkommande problem är bristen på kvalificerade lärare och läroböcker, en konsekvens av detta har blivit att vissa minoriteter låter sina barn utbildas i ryska istället för i hemspråket.⁹⁷

Det finns flera begränsningar vad gäller användningen av minoritetsspråk i media. Regelverket godkänner endast sändningar på armeniska med undantag för särskilda program riktade mot etniska minoritetsgrupper.⁹⁸ *Public Radio of Armenia* sänder dagligen på minoritetsspråken jezidiska, kurdiska, ryska och azeriska. Det finns även en dagstidning som heter *Voice of Yezidi* som publiceras dagligen. Det finns inte några särskilda jezidiska tv-kanaler eller tv-program på jezidiska. Däremot sänder den statliga tv-kanalen ibland program om jezidisk kultur.⁹⁹ De flesta jezidier använder armenisk massmedia som nyhetskälla.¹⁰⁰ Utöver detta finns flera organisationer inom civilsamhället i Armenien som arbetar med att sprida information och kunskap till jezidier.¹⁰¹

4.3 Möjligheter till religionsutövning

Som tidigare nämnt garanterar konstitutionens artikel 17 och 41 religionsfrihet för landets medborgare, och religiösa organisationer garanteras frihet att verka.¹⁰² Jezidismen är en religiös åskådning som i stor utsträckning präglar tillvaron för de som ingår i samfundet. Åskådningen karaktäriseras i princip av två huvuddrag: religiös renlevnad i det dagliga livet och mysticism (gudar och andra metafysiska väsen tros med jämna mellanrum reinkarneras som människor). Vikten vid religiös renlevnad tas i uttryck genom en stor mängd levnadsregler, exempelvis föreskrifter om vilka livsmedel som får förtäras och olika tabun, som leder till en tendens hos den jezidiska gruppen att isolera sig från resten av samhället.¹⁰³ Som i många trosuppfattningar varierar graden av hur individer praktiserar och förhåller sig till sin religion,

⁹³ European Parliament, s. 7.

⁹⁴ Anonym källa A; Armeniens migrationsmyndighet.

⁹⁵ Hovsepyan, 2020.

⁹⁶ Anonym källa B.

⁹⁷ European Parliament, s. 7.

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ Ibid.; Anonym källa A.

¹⁰⁰ Hovsepyan, 2020; Anonym källa A; Anonym källa B.

¹⁰¹ Ibid.

¹⁰² Constitution of Armenia, art. 17, 41.

¹⁰³ Arakelova et al., s. 10–11; Encyclopedia Britannica; Hovhannisyan.

men generellt sett är många jezidier i Armenien mer traditionella än i många andra delar av världen.¹⁰⁴

Det religiösa livet utspelar sig framförallt i hemmet.¹⁰⁵ I avsaknad av religiösa platser i Kaukasus har jezidier fram till idag främst utövat religiösa ritualer i hemmet, på kyrkogårdar och vid ruiner av äldre kyrkor.¹⁰⁶ Numera finns det tre jezidiska tempel byggda utanför Irak, varav två ligger i Armenien. Det första jezidiska templet som upprättades utanför Irak byggdes i byn Aknalich år 2012. Under 2019 upprättades ytterligare ett tempel, Quba Mere Diwane, i samma by. Det sistnämnda templet är för närvarande världens största jezidiska tempel¹⁰⁷ och båda templen är erkända av jezidiernas högsta spirituella råd i Irak.¹⁰⁸ I Armenien finns även jezidiska mausoleum, bland annat i Elegez, Riya Teze, Derik och Sipan.¹⁰⁹

Jezidiska tempel byggs ofta på eller i nära anslutning till en begravningsplats, så även templet i Aknalich. Marken som det nya templet är byggt på har historiskt värde för både armenier och jezidier. Bland annat finner man en skulptur och gravsten för den jezidiska hjälten Janghir Agha. På ett annat monument, kallat den "armeniska och jezidiska vänskapen", sammanvävs en jezidisk påfågel med ett kristet kors.¹¹⁰

4.4 Möjligheter att bevara sin kultur

Det finns ett rättsligt ramverk som ger jezidierna rätt att ta del av det kulturella livet i Armenien liksom att bevara och åtnjuta sin egen kultur.¹¹¹ I lagstiftningen betonas tre principer: (1) bevarande av den nationella armeniska identiteten och utveckling av den etniska kulturen, (2) full integrering av nationella minoriteter i det kulturella livet i Armenien och (3) förebyggande åtgärder mot diskriminering på etniska grunder.¹¹²

Jezidier har möjligheter att utan inskränkningar från staten praktisera sin tro och leva efter sin kulturella identitet.¹¹³ Samfundet har en tät sammanhållning och är engagerat i att upprätthålla sina traditioner.¹¹⁴ Samtliga konsulterade källor är dock eniga i att jezidier i Armenien har utsatts för diskriminering och press för att anpassa sig till ett modernt liv.¹¹⁵ Ett grundläggande dilemma är gruppens tendens att isolera sig från samhället i stort och huruvida isoleringen ska betraktas som självvald eller en effekt av strukturella begränsningar. Den jezidiska religionen innehåller en omfattande uppsättning påbud som påverkar praktiserande medlemmars vardagliga liv i stor utsträckning. Isolering kan därför vara nödvändigt för att kunna praktisera religionen full ut och för att kunna upprätthålla en traditionell jezidisk livsstil.¹¹⁶ Som nämnt varierar det individuella förhållningssättet till religionen och dess påbud och det finns

¹⁰⁴ Writenet, s. 4; Bärtås och Ekman, s. 36–37.

¹⁰⁵ Bärtås och Ekman, s. 37; Antonyan, s. 177.

¹⁰⁶ Açikyildiz, s. 129; Independent.

¹⁰⁷ The Armenian Weekly; Aljazeera, *Inside the world's biggest Yazidi temple in Armenia*, 2019-11-11, [url](#) (Hämtad 2019-11-08); Digital Journal, *Long-persecuted Yazidis welcome new 'sanctuary' temple*, 2019-10-21, [url](#) (Hämtad 2019-11-08); Independent.

¹⁰⁸ Independent; Aljazeera.

¹⁰⁹ Açikyildiz, s. 217.

¹¹⁰ Independent.

¹¹¹ Anonym källa A; Anonym källa B.

¹¹² Hovhannisyan.

¹¹³ Hovsepyan, 2020; Anonym källa A; Anonym källa B.

¹¹⁴ RadioFreeEurope, *A yazidi village in Armenia keeps its identity alive*, 2013-06-20, [url](#) (Hämtad 2019-11-20).

¹¹⁵ Ibid.

¹¹⁶ Hovsepyan, 2020.

många jezidier som är aktiva i civilsamhället och andra sektorer, såsom juridik, sjukvård och jordbruk.¹¹⁷ Enligt vissa källor skulle gruppen dock bättre integreras om den offentliga administrationen aktivt började arbeta med den och sörja för utbildningsinsatser.¹¹⁸

Det går att särskilja jezidier från armenier genom vissa för- och efternamn som är typiska jezidiska namn.¹¹⁹ Förr var det vanligt att välja far- och morföräldrarnas namn till nyfödda barn och traditionen lever alltjämt kvar, även om jezidier i Armenien under senare år alltmer börjat använda moderna och internationella namn.¹²⁰ Det är även vanligt att man använder armeniska förnamn.¹²¹ Exempel på typiska jezidiska förnamn är Kbyaz, Hasan,¹²² Shirin och Zada-Zade.¹²³

Enligt en källa till Migrationsanalys föreligger det hinder för att jezidierna ska kunna använda sig av historiska efternamn. Lagen möjliggör byte av både för- och efternamn men processen kräver underlag som inte finns att få tag på i dessa fall. De historiska efternamnen är ekvivalenta till ett mellannamn som indikerar vilken förfaders klan man härstammar ifrån. Namnet avslutas med suffixet "i".¹²⁴ Källan anser att de juridiska begränsningar som föreligger för att jezidierna ska kunna använda sina traditionella efternamn, är en av anledningarna till att större delen av den jezidiska populationen i Armenien numera har typiska armeniska efternamn.¹²⁵ De armeniska efternamnen slutar vanligtvis på suffixen "yan" eller "ian" (Ros-hoyan).¹²⁶ Det finns även ett mindre antal som slutar med de ryska suffixen "ov" eller "ev" (Rashoev).¹²⁷

En utmaning är att Armenien betraktas som ett monoetniskt land av både samhälle och regering trots att landet officiellt har 11 nationella minoriteter. Majoritetsbefolkningens kultur, språk och religion uppmuntras i stor utsträckning, vilket påverkar möjligheten för vissa jezidier att upprätthålla den jezidiska identiteten.¹²⁸ Utbildning i apostoliska kyrkans principer är obligatoriskt för alla elever. Utöver att det är tvingande för religiösa minoriteter att lära sig om andra religiösa åskådningar innehåller kurserna ofta religiösa inslag, såsom att be i grupp, skolresor till religiösa platser, bibelläsning, närvaro av präster i klassrummet och delaktighet i religiösa festligheter och ceremonier. Därutöver deltar den armeniska kyrkan i framtagandet av läroböcker och texter som används inom utbildningssektorn.¹²⁹

¹¹⁷ Anonym källa A; Anonym källa B.

¹¹⁸ Ibid.

¹¹⁹ Anonym källa A; Anonym källa B; Hovhannisyan; Khojayan.

¹²⁰ Hovsepyan, 2020; Anonym källa A; Anonym källa B.

¹²¹ Khojayan.

¹²² Anonym källa A.

¹²³ Anonym källa C.

¹²⁴ Om en persons namn är Adi Rashoi, betyder detta att Adis förfaders namn var Rasho, och "i" läggs till för att visa den jezidiska klan tillhörigheten.

¹²⁵ Anonym källa B.

¹²⁶ Ibid.; Khojayan.

¹²⁷ Anonym källa B.

¹²⁸ Ibid.

¹²⁹ European Parliament, s. 7; Hovhannisyan.

5 Delaktighet

5.1 Mekanismer för minoriteters politiska deltagande

Parlamentet i Armenien består av 101 företrädare som väljs genom en kombinerad nationell- och distriktsbaserad proportionell representation. Antalet parlamentariker kan utökas vid behov för att garantera att oppositionen innehar minst 30 procent av platserna. I samband med de konstitutionella reformer som ägde rum i Armenien 2015, introducerades ett system som inkluderar upp till fyra parlamentariker som representerar landets etniska minoritet.¹³⁰ Vid valet i december 2018 vann partiet *My Step Alliance*, representerad av övergångsregeringens premiärminister Pasjinjan, 70 procent av rösterna. *My Step Alliance* tilldelades därmed 88 platser i parlamentet, vilket inkluderar de fyra platser som garanteras minoritetsgrupperna ryssar, jezidier, azerer och kurder.¹³¹

Fram till att den nya vallagen kom till stånd fanns minoritetsrepresentanter endast invalda på lokal nivå. De flesta partier som var representerade hade inte inkluderat några av de frågor som specifikt rörde minoritetsgrupperna.¹³² För att kunna bli invald på en av de fyra platserna till parlamentet som är avsatta för landets minoritetsgrupper, behöver eventuella representanter tillhöra ett redan etablerat parti.¹³³ Detta kan innebära en begränsning eftersom minoriteter inte har samma möjligheter som etablerade partier att organisera sig och uppfylla villkoren för att kvalificera sig till en egen vallista.¹³⁴ Parlamentets femprocentsspärr motsvarar ungefär 100 000 röster, vilket är mer än vad samtliga av Armeniens etniska minoriteter utgör tillsammans.¹³⁵ Oundvikligen blir politiskt aktiva representanter för minoritetsgrupperna tvungna att acceptera agendan hos det parti de valt att kandidera för och kan därför få mindre eller inget utrymme alls att arbeta för specifika frågor som rör minoriteters rättigheter.¹³⁶

I övrigt finns inga hinder för en person tillhörande en minoritetsgrupp att arbeta politiskt, såsom vilken annan medborgare som helst, och med en agenda som inte nödvändigtvis grundar sig i minoritetsgruppens specifika behov.¹³⁷ Idag finns ett litet antal jezidier representerade i oppositionen, bland parlamentariker som inte är inkvoterade i parlamentet enligt reglerna om minoriteters representation.¹³⁸

På regional nivå tillämpas ett kvoteringsystem för jezidier inom den offentliga förvaltningen.¹³⁹ På lokal nivå finns inga sådana regler,¹⁴⁰ däremot verkar representationen avspegla byarnas demografiska komposition. I byarna med jezidisk befolkning representeras bychefen

¹³⁰ Freedom House, *Freedom in the World 2019 - Armenia*, (odaterad), [url](#) (Hämtad 2019-11-08); The Armenian Weekly; Anonym källa A; Hovhannisyan; Hovsepyan, 2020; United Nations High Commissioner for Human Rights (UNHRC), *Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights*, 2019-11-13, paragraf 104, [url](#) (Hämtad 2019-12-18).

¹³¹ Freedom House; Hovhannisyan, 2020.

¹³² European Center for Minority Issues, s. 72.

¹³³ Freedom House; Hovhannisyan.

¹³⁴ Anonym källa B; Eurasianet, *Armenia: Ethnic Minorities Gain a Voice in Parliament*, 2017-08-02, [url](#) (Hämtad 2020-02-18).

¹³⁵ Eurasianet, 2017.

¹³⁶ Ibid.; Anonym källa B; Trupia, s. 26.

¹³⁷ Hovsepyan, 2020; Anonym källa B.

¹³⁸ Hovsepyan, 2020.

¹³⁹ Anonym källa A.

¹⁴⁰ European Centre for Minority Issues, s. 77.

alltid av en jezidier.¹⁴¹ Byar med blandad befolkning tycks däremot inte representeras av jezidiska borgmästare eller ledare.¹⁴² Det framförs också kritik mot att det lokala systemet är lätt att manipulera för egna politiska intressen. Om en jezidier de facto är inblandad i lokalpolitiken utgör de oftast en röst åt en annan ledare med större inflytande och representerar inte den jezidiska gruppens problem.¹⁴³ Under många år har Armenien arbetat för framtagandet av en särskild lag om minoriteter. Ett utkast som cirkulerats innehöll bland annat ett förslag om positiv diskriminering genom att säkerställa 15 procents representation av etno-nationella minoriteter i de lokala politiska råden.¹⁴⁴ Ett reviderat lagförslag har nyligen publicerats och nya konsultationer om dess innehåll har påbörjats.¹⁴⁵ Enligt NGO:n *Eurasia Partnership Foundation*, under vars ledning konsultationerna startat, centreras oron och kritiken som hittills formulerats kring att det i lagen som helhet saknas en uttömmande lista och definition om begreppet nationell minoritet.¹⁴⁶

5.2 Organ för att säkerställa minoriteters rättigheter och inflytande

Flera institutioner har skapats för att säkerställa det juridiska skyddet för minoriteter. En ombudsmannafunktion kallad *Human Rights Defender* upprättades 2004. Ombudsmannen har till uppgift att rapportera om statens kränkningar av mänskliga rättigheter, föreslå lagreformer, genomföra utbildningsinsatser och bedriva forskning inom ramen för mänskliga rättigheter. Efter den konstitutionella reformen 2015 omfattar uppdraget även översyn av den privata sektorn.¹⁴⁷

Formellt ska Ombudsmannen stödja jezidierna om behov finns.¹⁴⁸ Däremot verkar det i dagsläget som att funktionen inte haft någon inverkan på jezidiernas liv.¹⁴⁹ Enligt en källa med insyn har Ombudsmannen aldrig registrerat ärenden där det förekommer kränkningar baserat på nationalitet och etnicitet, trots att ärenden anmälts.¹⁵⁰

Under premiärministern finns en avdelning som koordinerar policyer inom sfären för etniska minoriteter och religiösa angelägenheter,¹⁵¹ bland annat i samråd med representanter för de olika minoritetsgrupperna i landet.¹⁵² *Council of Ethnic Minorities* är ett konsultativt och rådgivande organ i vilket 22 representanter från de 11 nationella minoritetsgrupperna ingår.¹⁵³ Rådet förbereder rekommendationer till regeringen och parlamentet i frågor som rör minoriteter, främst i frågor som rör utbildning och kultur. Enligt flera källor framstår det emellertid

¹⁴¹ Anonym källa A; Anonym källa B.

¹⁴² Anonym källa B.

¹⁴³ Ibid.

¹⁴⁴ European Centre for Minority Issues, s. 77.

¹⁴⁵ UN HRC, paragraf 106; Council of Europe, *The European Union and the Council of Europe support discussions on the draft Law on national minorities in Armenia*, 2019-11-07, [url](#) (Hämtad 2019-12-16); Anonym källa B.

¹⁴⁶ Hovhannisyan.

¹⁴⁷ Human Rights Defender of the Republic of Armenia, *Mission of the Institution*, (odaterad), [url](#) (Hämtad 2019-12-16); European Network of National Human Rights Institutions, *Human Rights Defender of the Republic of Armenia*, (odaterad), [url](#) (hämtad 2019-12-18).

¹⁴⁸ Hovsepyan, 2020.

¹⁴⁹ Hovhannisyan; Anonym källa B.

¹⁵⁰ Anonym källa B.

¹⁵¹ Hovhannisyan; Anonym källa A.

¹⁵² European Parliament, s. 7.

¹⁵³ Ibid.; Anonym källa A; Anonym källa B.

som att rådet har begränsade möjligheter att påverka beslutsprocesser.¹⁵⁴ Det finns även en *Standing Committee on Protection of Human Rights and Public Affairs* i parlamentet som till viss del har hand om frågor som rör nationella minoriteter.¹⁵⁵

Trots att det finns etablerade institutioner som ska verka för skyddandet av Armeniens minoritetsgrupper är deras funktionalitet begränsad av bristande finansiering och överlag av Armeniens ekonomiskt utmanande situation. Den finansiering som finns, distribueras lika till de olika minoritetsorganisationerna, oavsett dess numerära storlek i förhållande till varandra.¹⁵⁶

5.3 Ekonomisk delaktighet

En stor del av den jezidiska populationen i Armenien livnär sig på jordbruk och djuruppfödning.¹⁵⁷ Andra arbetar inom juridik och hälsosektorn.¹⁵⁸ Officiellt föreligger inga juridiska hinder för jezidier att sätta upp en egen verksamhet.¹⁵⁹ Konsulterade källor uppger emellertid att begränsningar i företagande sker indirekt,¹⁶⁰ bl.a. genom diskriminering där armenier ges företräde framför etniska minoriteter.¹⁶¹

Armenien var ett av de första länderna i Kaukasus att erkänna privat ägandeskap av mark efter Sovjetunionens sammanbrott. Lagändringen trädde i kraft redan 1991 och kort därefter delades den mest odlingsbara marken ut till bönder.¹⁶² Idén bakom tillgång till mark var i grunden egalitär¹⁶³ och det gjordes ingen skillnad i rätten att äga mark mellan armenier och jezidier.¹⁶⁴ I realiteten baserades utdelningen på utbudet av mark liksom densiteten av populationen i ett visst område.¹⁶⁵ Det innebar att det redan i inledningsskedet skapades regionala skillnader mellan individer och grupper av människor.¹⁶⁶ År 1997 gjordes en genomgång av den utdelade marken där det framgick att individer bosatta i områdena Ararat och Armavir (traditionellt bosatta av jezidier) tilldelats färre arealer än personer i Shirak och Syunik.¹⁶⁷ Å andra sidan fördelades storleken på marken utefter antalet familjemedlemmar. Då jezidiska familjer vanligtvis har fler barn än armenier, fick de också mer mark än den genomsnittlige armeniern.¹⁶⁸

¹⁵⁴ European Parliament, s. 7.

¹⁵⁵ Anonym källa A.

¹⁵⁶ Ibid.

¹⁵⁷ Ibid.; Anonym källa B; Hovsepyan, 2020; Hovsepyan et al., s. 32–41.

¹⁵⁸ Anonym källa A.

¹⁵⁹ Ibid.; Anonym källa B; Hovsepyan, 2020.

¹⁶⁰ Anonym källa B.

¹⁶¹ Anonym källa A.

¹⁶² World Bank, *Land Policies and Evolving Farm Structures in Transition Countries*, januari 2002, s. 59, [url](#) (Hämtad 2019-12-13).

¹⁶³ United Nations Development Program (UNDP), *Land reform, rural poverty and inequality: a pro-poor approach to land policies*, 2004, s. 8, [url](#) (Hämtad 2019-12-13).

¹⁶⁴ Anonym källa A; Hovsepyan, 2020.

¹⁶⁵ UNDP, s. 8.

¹⁶⁶ Ibid., s. 9.

¹⁶⁷ Ibid.

¹⁶⁸ Hovsepyan, 2020.

Idag förekommer det oegentligheter och kränkningar av jezidiernas rätt till sin mark. Till exempel finns flera fall där betet till djuren stjäls från marken där jezidier bor och arbetar. Det förekommer också markstölder.¹⁶⁹

5.4 Statslösa

Det finns flera anledningar till att det förekommit och fortfarande förekommer personer som är statslösa i Armenien. Till dessa anledningar hör till exempel ett byråkratiskt regelverk och flyktingströmmar av etniska armenier som av olika skäl inte har eller haft svårt att få ett nationellt pass utfärdat i den stat de tidigare levde i.¹⁷⁰ Enligt polisens statistik var antalet statslösa personer 801 i oktober 2019. Antalet, som har ökat, förklaras med att flera personer avsägar sig sitt armeniska medborgarskap för att anta ett annat medborgarskap, vanligtvis ett ryskt sådant.¹⁷¹

För personer som tillhör de nationella minoriteterna i Armenien verkar statslöshet emellertid inte särskilt utbrett. I en studie som UNHCR genomförde 2013 framgår det av de tillfrågade företrädarna för olika nationella minoriteter och organisationer att det är en icke-fråga. Vad gäller jezidierna specifikt, uppgav en icke-statlig organisation (NGO), kallad *Yezidi-Kurdish Community*, att de endast kände till ett fall med en person boende i Armenien som på grund av sitt sovjetiska pass inte lyckades få armeniskt medborgarskap. Enligt studien fanns det desto fler fall av jezidier födda i Armenien under sovjettiden, men numera bosatta i Ryssland, som inte lyckats få medborgarskap i Ryssland.¹⁷² Som noterats ovan förekommer det emellertid fortfarande att jezidiska familjer medvetet underlåter att registrera nyfödda barn. Det kan således förekomma ett visst mörkertal i den statistik UNHCR och de nationella myndigheterna utgår ifrån.

Läs mer om statslösa i Armenien och möjligheten att söka medborgarskap i Migrationsverkets rapport [Armenien - medborgarskap, flyktingmottagande och integration av etniska armenier från Syrien](#).

6 Diskriminering

6.1 Lagstiftning

Den armeniska konstitutionen garanterar formellt allas likhet inför lagen och förbjuder uttryckligen diskriminering baserad på såväl etnicitet som tillhörighet till en nationell minoritet.¹⁷³ Det finns i dagsläget ingen specifik antidiskrimineringslagstiftning i Armenien, däremot pågår arbetet kring ett lagförslag kallat *On ensuring equality*.¹⁷⁴ Det armeniska justitiedepartementet

¹⁶⁹ ArmInfo, *Yazidi Center for Human Rights announces land misappropriation in the village of Ferik*, 2019-09-12, [url](#) (Hämtad 2020-02-1).

¹⁷⁰ United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) Armenia, *Questions of Nationality and Statelessness in Armenia*, mars 2013, s. 52–53, [url](#) (Hämtad 2019-12-13).

¹⁷¹ USDOS, *Armenia 2018 Human Rights Report*, 2019-03-13, s. 25, [url](#) (Hämtad 2019-12-02).

¹⁷² UNHCR Armenia, s. 51.

¹⁷³ Constitution of the Republic of Armenia, art. 28.

¹⁷⁴ Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), *Interim opinion on the draft law of the Republic of Armenia on ensuring equality before the law (as of November 2018)*, 2019-09-06, s. 3, [url](#) (Hämtad 2019-12-17).

har publicerat lagförslaget online för allmänheten att diskutera.¹⁷⁵ Anledningen till att arbetet med en kompletterande antidiskrimineringslag dröjt förklaras ofta med att ämnena som berörs, till exempel genusfrågor, är kontroversiella i det konservativa Armenien.¹⁷⁶ Avsaknaden av lagstiftning har även motiverats med att landets internationella åtaganden är tillräckligt och att det därmed saknas behov av att ytterligare reglera frågan.¹⁷⁷ FN:s kommissionär för mänskliga rättigheter uppmanade Armenien så sent som i november 2019 att anta en antidiskrimineringslag.¹⁷⁸

Det förekommer uppgifter om att jezidier möter diskriminering främst vad gäller tillgången till högre utbildning och i vardagslivet.¹⁷⁹

6.2 Administrativa förfaranden

De flesta jezidier är registrerade i de officiella systemen och samfundet anses vara en av de mest välintegrerade nationella minoriteterna i landet.¹⁸⁰ Trots det har det förekommit fall där familjer inte har registrerat sina barn.¹⁸¹ En av anledningarna till detta anses vara att man vill undvika den obligatoriska värnplikten i Armenien.¹⁸²

Det föreligger inte några svårigheter eller diskriminering vad gäller anskaffandet av passhandling för den jezidiska populationen.¹⁸³ Processen och tillvägagångssättet är samma för alla medborgare bosatta i Armenien.¹⁸⁴ En persons etnicitet framgår inte i officiella handlingar.¹⁸⁵ Det gäller såväl passhandling, militärens tjänstgöringscertifikat som identitetskort. Däremot uppges en persons födelseort på födelsebeviset vilket, med tanke på att jezidiska bosättningar ofta är koncentrerade till ett fåtal områden i landet, utgör en möjlighet att identifiera en person som jezidier.¹⁸⁶ En svårighet som identifieras är när jezidiska barn och tonåringar, som ingått äktenskap innan laglig ålder, ansöker om registrering av till exempel nyfödda barn eller sitt äktenskap.¹⁸⁷

¹⁷⁵ United Nations Human Rights Council (UN HRC), *National Report submitted in accordance with paragraph 5 of the annex to Human Rights Council resolution 16/21, Armenia*, 2019-11-19, paragraf 25, 77, [url](#) (Hämtad 2019-12-17).

¹⁷⁶ PINK Armenia, samtal i Jerevan, Armenien, oktober 2013 och maj 2019; Women Resource Center, samtal i Jerevan, oktober 2013.

¹⁷⁷ European Commission against Racism and Intolerance, *Second report on Armenia 30 June 2006*, s. 11, [url](#) (Hämtad 2019-12-18).

¹⁷⁸ UN HRC, *Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights*, 2019-11-13, s. 2, [url](#) (Hämtad 2019-12-18).

¹⁷⁹ Anonym källa B.

¹⁸⁰ Khojayan; Anonym källa A; Hovhannisyan; Hovsepyan, 2020.

¹⁸¹ Hovsepyan, 2020; Anonym källa B.

¹⁸² Ibid.; Representant för Armeniens Ombudsman, samtal i Jerevan, Armenien, oktober 2013.

¹⁸³ Anonym källa A; Anonym källa B; Hovhannisyan; Hovsepyan, 2020.

¹⁸⁴ Ibid.

¹⁸⁵ Ibid.; Khojayan.

¹⁸⁶ Ibid.

¹⁸⁷ Anonym källa B.

6.3 Militärtjänstgöring

Värnplikten är obligatorisk för alla män i Armenien.¹⁸⁸ Processen är lika för alla, män delges en inkallelseorder med information om inställelse.¹⁸⁹ Det har förekommit, fram till ganska nyligen, att jezidiska familjer försöker undvika att söner blir värnpliktiga genom att inte registrera deras födselar. De familjerna har sett till att barnen föds hemma, undvikit skolgång och på andra sätt gjort interaktionen med samhället minimal.¹⁹⁰ Idag anses utsikterna att lyckas undgå en registrering av ett nyfött barn som liten.¹⁹¹

Situationen för jezidiska pojkar och män i den armeniska militären framstår som otydlig. Det förekommer inte några indikationer på att jezidiska män inte kan avancera och göra karriär inom armén.¹⁹² Däremot uppger källor att det både idag och förr i tiden förekommer olika former av illabehandling av jezidier inom armén, men poängterar samtidigt att det generellt sett är betydligt svårare att komma undan med illabehandling i dagsläget.¹⁹³ En annan källa förklarar att jezidier utsätts för många incidenter men att de inte talar om det högt eftersom frågor som rör militären är känsliga. Källan understryker att situationen är oroväckande.¹⁹⁴ I oktober 2019 inträffade ett mord av en jezidisk man som arbetade inom militären. Bland konsulterade källor är det fortfarande oklart huruvida dödsfallet var ett resultat av allmän penalisering och mobbning inom militärtjänsten eller sprunget ur diskriminering.¹⁹⁵

I Armenien har kvinnor på frivillig basis rätt att ta värvning i de väpnade styrkorna.¹⁹⁶ Generellt sett är det få kvinnor som tjänstgör¹⁹⁷, men det är särskilt ovanligt att jezidiska kvinnor arbetar inom militären.¹⁹⁸ En källa hävdar att diskriminering skulle kunna vara orsaken till att jezidiska kvinnor inte vill delta i militärens arbete,¹⁹⁹ medan andra framför att det snarare oförenligt med jezidisk religion och tradition.²⁰⁰ Roman Hovsepyan vid Institutet för arkeologi och etnologi i Jerevan menar att en jezidisk kvinna som tar värvning hos militären förmodligen skulle bli utstött från sitt samfund.²⁰¹

7 Förekomsten av våld och konflikt

Det förekommer ingen väpnad konflikt som involverar jezidiernas etniska tillhörighet eller religionsutövning i Armenien. Det förekommer inte heller några uppgifter om att jezidier systematiskt utsätts för våld eller hot om våld från staten eller den armeniska befolkningen i all-

¹⁸⁸ Ibid.; Anonym källa A.; Hovhannisyan; Khojayan; Hovsepyan, 2020.

¹⁸⁹ Anonym källa B; Hovsepyan, 2020.

¹⁹⁰ Hovsepyan, 2020.

¹⁹¹ Anonym källa B.

¹⁹² Anonym källa A.

¹⁹³ Hovsepyan, 2020.

¹⁹⁴ Anonym källa B.

¹⁹⁵ Anonym källa A; Hovhannisyan; Hovsepyan, 2020.

¹⁹⁶ Anonym källa A.

¹⁹⁷ Eurasianet, *Armenia: Boosting Female Presence in Army*, 2017-01-04, [url](#) (Hämtad 2020-05-05).

¹⁹⁸ Anonym källa B; Hovhannisyan; Hovsepyan, 2020.

¹⁹⁹ Hovhannisyan.

²⁰⁰ Anonym källa A.

²⁰¹ Hovsepyan, 2020.

mänhet. Enligt människorättsorganisationen *Minority Rights Group International* som tillhandahåller en årlig lista på minoriteter i världen som lever under hot, har ingen minoritetsgrupp i Armenien förekommit på listan sedan 2011.²⁰² Hot och hatpropaganda förekommer gentemot andra minoritetsgrupper, t.ex. hbtq-personer eller religiösa minoriteter i allmänhet²⁰³, men verkar inte förekomma i någon större utsträckning gentemot den jezidiska minoriteten.²⁰⁴

Generellt sett upplevs situationen som så att det jezidiska folket kan leva i trygghet och att det pågår förbättringar vad gäller politiska och sociala rättigheter för etniska minoriteter i landet. Förbättringar återfinns bl.a. i nationell lagstiftning.²⁰⁵ En källa beskriver situationen på följande sätt: "Det förekommer inget generellt hot mot gruppen, däremot är de inte helt accepterade."²⁰⁶

Vad gäller nationella minoriteter i allmänhet har Armenien, liksom andra länder i södra Kaukasus, snarare betraktat minoriteternas existens som en fråga för den nationella säkerheten än en fråga om tolerans och fredlig utveckling.²⁰⁷ Detta manifesteras bland annat i den senaste nationella säkerhetsstrategin från 2007 där säkerhetstjänsten tilldelas ansvaret för integrering och skydd av nationella minoriteter.²⁰⁸ Enligt en initierad källa uppträder premiärministerns rådgivare på området, Vartan Ascatryan, som om nationella minoriteter utgör en säkerhetsfråga och säkerhetstjänsten agerar alltså som om de nationella minoriteterna vore ett problem. Vidare uppger källan den jezidiska befolkningen har passiviserats genom hot och diskriminering och därför undvikit att lyfta frågor kopplade till gruppens säkerhet.²⁰⁹ Situationen har ändrats något sedan Sammetsrevolutionen 2018 men passiviseringen av nationella minoriteter går djupt och enligt källan finns i dagsläget en jezidisk befolkning som inte känner till sina rättigheter och som är rädda för att lyfta problem.²¹⁰ Källan beskriver även hur säkerhetstjänsten brukar erbjuda arbete inom den offentliga administrationen i utbyte mot information och påstår att framstående jezidier bevakas. Källan uppger även att vissa jezidier lämnar Armenien på grund av säkerhetstjänsten. Dessa uppgifter har inte gått att bekräfta.²¹¹

²⁰² Minority Rights Group (MRG), *People under Threat – Armenia*, [url](#) (Hämtad 2019-11-19).

²⁰³ UN Committee on the Elimination of Racial Discrimination (UN CERD), *Concluding observations on the combined seventh to eleventh periodic reports of Armenia*, 2017-05-31, s. 2, [url](#) (Hämtad 2019-12-18); UN HRC, 2019-11-13, s. 3.

²⁰⁴ Hovhannisyan.

²⁰⁵ Anonym källa A.

²⁰⁶ Utländsk beskickning A.

²⁰⁷ European Parliament, s. 4.

²⁰⁸ Republic of Armenia, *National Security Strategy*, 2007-01-26, [url](#) (Hämtad 2020-02-19); Public Radio of Armenia, *Snap elections in the basis of the new government program*, 2018-06-05, [url](#) (Hämtad 2020-02-19)

²⁰⁹ Anonym källa B.

²¹⁰ Ibid.; Hovsepyan, 2020.

²¹¹ Ibid.

8 Utsatta grupper inom den jezidiska populationen

8.1 Jezidiska kvinnor

Officiellt sett har jezidiska kvinnor samma rättigheter som andra kvinnor i Armenien.²¹² Det finns emellertid jezidiska traditioner där kvinnors rättigheter delvis undermineras och jämlikhet mellan män och kvinnor är ett känsligt ämne inom minoritetsgruppen.²¹³

Våld mot kvinnor är ett omfattande problem i Armenien.²¹⁴ En lag mot våld i hemmet antogs under 2017. Kritiker anser att lagen är verkningslös, dels då våld i hemmet inte fick egen brottsrubrik och dels då lagen inte erbjuder tillräckligt kraftfulla åtgärder vid hanteringen av våld i hemmet. Lagen prioriterar istället respekten för familjens privatliv och att upprätthålla den traditionella familjen.²¹⁵ Jezidiska kvinnor är särskilt sårbara för våld i hemmet eftersom många har vuxit upp i en stängd gemenskap, inte fått ordentlig utbildning och ständigt kontrolleras av manliga familjemedlemmar. Beroendeförhållandet till manliga familjemedlemmar gör att denna grupp kvinnor sällan rapporterar fall av våld i hemmet. Dessutom skulle ett sådant agerande betraktas som en skam för samfundet.²¹⁶

En källa uppger att jezidiska kvinnor är mindre utsatta än andra kvinnor i Armenien för sexuellt våld och sexuella trakasserier till följd av den omfattande kontrollen av manliga familjemedlemmar.²¹⁷ I ett fåtal fall där sexuellt våld mot jezidiska kvinnor har rapporterats till polisen har brottet klarats upp.²¹⁸ Generellt konstateras att det är få aktörer som vill blanda sig i när det gäller fall av våld i hemmet och sexuellt våld mot jezidiska kvinnor.²¹⁹

8.2 Jezidiska barn

NGO:n Eurasia Partnership Foundation som bland annat har studerat situationen för jezidiska barn uppger att jezidiska flickor berövas vissa av sina rättigheter, särskilt dem relaterade till utbildning samt sociala och kulturella rättigheter. Som ett resultat av jezidiernas särskilda sociala struktur, socioekonomiska situation ute i regionerna och deras kulturs många särregenheter, förekommer det höga nivåer av barnäktenskap. Oftast gifter sig flickor redan vid 16 års ålder eller ännu tidigare.²²⁰

Efter ett tillägg i familjelagen som tillkom 2012, i enlighet med Armeniens internationella åtaganden²²¹, har åldern för äktenskap höjts till 18 år.²²² Det finns fortfarande undantag, b.l.a.

²¹² Anonym källa A; Hovsepyan, 2020.

²¹³ Ibid.

²¹⁴ Human Rights Watch (HRW), *World Report 2020 - Armenia*, (odaterad), [url](#) (Hämtad 2020-02-05).

²¹⁵ OpenDemocracy, "Pass a law, even if it's a bad one": how Armenia is tackling domestic violence, 2020-01-30, [url](#) (Hämtad 2020-02-18); UN HRC, 2019-11-13, paragraf 78; Frontline Defenders, *UPR Sub-mission – Armenia 2019*, 2019-08-08, [url](#) (Hämtad 2020-12-18).

²¹⁶ Hovsepyan, 2020.

²¹⁷ Ibid.

²¹⁸ Anonym källa B.

²¹⁹ Ibid.; Hovsepyan, 2020; Kirakosyan.

²²⁰ Hovhannisyan; Anonym källa B; Hovsepyan, 2020.

²²¹ Hovhannisyan.

²²² Ibid: UN HRC, 2019-11-13, paragraf 79–80.

kan man ingå äktenskap vid 17 års ålder om föräldrar eller förmyndare godkänner det²²³, och i exceptionella fall vid 16 års ålder. I de senare fallen får den totala åldern på paret inte understiga 34 år.²²⁴ Många barnäktenskap förblir oregistrerade.²²⁵

Det förekommer utmaningar i tillhandhållandet av utbildning för jezidiska barn. Det som ofta uppmärksammas är bristen på låg- och mellanstadieskolor som ger kurser i det jezidiska språket²²⁶, liksom bristande närvaro i undervisningen generellt.²²⁷ På vissa skolor runt om i landet erbjuds språkundervisning på jezidiska.²²⁸ Kritik som riktas mot dessa program är att de håller låg nivå och leds av utbildad personal.²²⁹

Enligt Hovsepyan deltar inte många jezidiska elever på regelbunden basis i skolans aktiviteter och fram till ganska nyligen ansåg många jezidiska föräldrar att utbildning är oviktig. Hovsepyan uppger att jezidiska elever därtill kan ha svårigheter med att anpassa sig till skolans disciplin.²³⁰ Enligt andra källor kvarstår en bristande förståelse för utbildningens värde för flickor då en utbredd åsikt är att kvinnor i första hand ska ägna sig åt hushållsarbete och barnuppfostran.²³¹ Kritik riktas även mot rektorer och lärare som inte agerar tillräckligt när jezidiska barn inte närvarar i undervisningen. Enligt en källa förekommer det att föräldrar till jezidiska barn betalar för att få ut dokument om godkänd utbildning när skolan avslutas eller att rektorerna undertecknar ett dokument där barnen skrivs ut ur skolsystemet med anledning av (en fiktiv) utlandsflytt.²³²

Jezidiska barn kan även mötas av diskriminering och stereotypa föreställningar i skolan. Det förekommer att lärare, föräldrar till icke-jezidiska elever och klasskamrater bemöter jezidiska elever utifrån stereotypa föreställningar om att jezidiska barn inte är kapabla att studera och är ointresserade av utbildning. Det är inte ovanligt att de kallas lata, ohygieniska och obildade. Ordet "jezidi" används i vardagsspråk som ett kränkande ord.²³³

9 Tillit till rättsväsendet

Enligt konsulterade källor finns ingen större tillit bland jezidier för polisen, åklagare eller domstolsväsendet i Armenien.²³⁴ Samhällets generella tilltro till lag- och rättsuppehållande aktörer är dock låg och inte exklusivt bland jezidier.²³⁵ Anmälningfrekvensen av brott är låg bland jezidier, vilket dels kan tolkas som en effekt av bristande tillit²³⁶ och dels som en effekt

²²³ World Vision, *Armenia – Policy Progress to End Violence against Children*, september 2019, s. 3, [url](#) (Hämtad 2020-02-19); Hovhannisyan.

²²⁴ Hovhannisyan.

²²⁵ UN HRC, 2019-11-13, paragraf 79–80.

²²⁶ Anonym källa A.

²²⁷ Hovsepyan, 2020.

²²⁸ Armeniens migrationsmyndighet; Anonym källa B.

²²⁹ Anonym källa B; Hovhannisyan.

²³⁰ Hovsepyan, 2020.

²³¹ Hovhannisyan.

²³² Anonym källa B.

²³³ Hovhannisyan.

²³⁴ Ibid.; Anonym källa B; Kirakosyan.

²³⁵ Kirakosyan.

²³⁶ Anonym källa B.

av rädsla för vilka konsekvenser en anmälan av andra jezidier kan leda till. De flesta jezidier undviker kontakt med dessa myndigheter om det inte rör sig om allvarliga brott.²³⁷

Vad gäller våld i nära relationer och sexuella trakasserier uppger konsulterade källor att de flesta nog inte skulle anmäla sådana brott p.g.a. rädsla för de reaktioner som kan tänkas komma från andra medlemmar av den jezidiska gruppen.²³⁸ Tillitsbrister till myndigheterna manifesteras tydligt i de fall där jezidier fått sina boskapsdjur stulna, blivit misshandlade i sina hem av inkräktare och därefter underlåtit att anmäla till polisen. Enligt flera källor förekommer fall där jezidiska flickor kidnappas och där brottet tystas ner efter att det kommit till polisens kännedom.²³⁹ Att inte några fall av diskriminering gentemot personer inom det jezidiska samfundet har resulterat i rättssak²⁴⁰, bidrar till en återhållsamhet gentemot polisen.²⁴¹

För jezidierna förekommer dessutom särskilda svårigheter eftersom de personer som ofta har problem med lag- och rättsuppehållande aktörer också har låg läs- och skrivkunnighet. Det händer också att representanter från de statliga aktörerna inte informerar jezidierna ordentligt om sina rättigheter.²⁴² Situationen kommenterades nyligen i FN:s senaste rapport om situationen för mänskliga rättigheter i Armenien. Där uppmanas Armenien bland annat att skapa förutsättningar för minoriteter att få tillgång till rättsväsendet, information om lagstiftning och om vilka juridiska hjälpmedel och stöd som går att få.²⁴³

²³⁷ Kirakosyan.

²³⁸ Anonym källa A.

²³⁹ Hovhannisyan; Anonym källa B; Kirakosyan.

²⁴⁰ Kirakosyan.

²⁴¹ Anonym källa B.

²⁴² Kirakosyan.

²⁴³ UN HRC, 2019-11-13, paragraf 37.

10 Sammanfattande analys

Jezidier har under lång tid varit bosatta i Armenien och är landets största minoritetsgrupp. Armenien erkänner jezidier som etnisk grupp och erkänner därtill jezidiskan som ett eget språk. Det finns inte någon lagstiftning som aktivt begränsar eller inskränker jezidiernas rätt att upprätthålla sin kultur och sina traditioner samt utöva sin religion. Det finns inte heller några uppgifter om att armeniska myndigheter skulle göra inskränkningar i jezidiernas möjlighet att bejaka sin livsstil och religionsutövning. Världens största jezidiska tempel ligger i Armenien, politiska ställningstaganden såsom erkännandet av att jezidier utsattes för folkmord 2014 och subventioner av byggandet av jezidiska monument, visar på ett stöd från armeniska politiker.

Det finns dock vissa punkter där delar av jezidiska strukturer inte är förenliga med armenisk lagstiftning som exempelvis barnäktenskap och flickors och kvinnors rättigheter. På samma vis är jezidiernas delaktighet i det armeniska samhället en gråzon när det kommer till vilket ansvar staten har att verka för gruppens integrering kontra effekten av gruppens självvalda isolering från samhället. Jezidisk religion och kultur innebär en livsstil med säregna påbud, för att kunna bejaka en jezidisk livsstil kan isolering från övriga delar av samhället vara av stor vikt. Det individuella förhållandet till religionen och kulturen varierar. Det finns både jezidier som lever fullt integrerade och som är svåra att särskilja från etniska armenier och det finns rurala samhällen där jezidier bor mer eller mindre isolerade. Jezidier som lever isolerade kan stöta på utmaningar i kontakt med yttrevärlden, exempelvis har de svårare att ta del av statlig service. Detta är dels en följd av att isolerade jezidier tenderar att sakna kunskap om sina rättigheter och hur de ska gå till väga för att kunna åtnjuta dem, dels finns en tendens hos armeniska myndigheter att inte vilja intervensera eller sakna kunskap om hur de ska arbeta mot den jezidiska minoriteten.

Det finns mekanismer för att kvotera in etniska minoriteter i bl.a. parlamentet och andra beslutsfattande positioner samt kontrollorgan för att mänskliga rättigheter efterföljs.

Den armeniska majoritetsbefolkningen tycks på ett generellt plan acceptera jezidiernas närvaro i landet, men samfundets medlemmar kan upplevas som avvikande och det förekommer stereotypa föreställningar om jezidier. Jezidier kan möta diskriminering i sitt vardagsliv i form av glåpord eller att etniska armenier ges företräde i olika sammanhang. Konstitutionen förbjuder diskriminering, men ett grundläggande problem för att skydda etniska minoriteter är att det ännu inte har antagits en specifik antidiskrimineringslagstiftning. Det finns dock inte några uppgifter om att det förekommer någon systematisk eller strukturell diskriminering av gruppen inom några områden, snarare handlar det om områden där gruppens rättigheter skulle kunna tas tillvara på ett bättre sätt: exempelvis en förbättrad tillgång till hemspråkundervisning och riktade insatser för att stärka gruppens kunskap om sina rättigheter.

Jezidier utsätts inte systematiskt för våld i Armenien och det råder inte någon väpnad konflikt i området som har sin grund i jezidiernas etniska eller religiösa tillhörighet. Många av de utmaningar som jezidier kan möta i Armenien är inte exklusiva problem för gruppen utan någonting som hela befolkningen erfar, exempelvis den omfattande korruptionen och omfattningen av våld mot kvinnor. Jezidiska kvinnor kan dock vara än mer utsatta om de utsätts för våld av manliga släktingar till följd av det patriarkala normsystem som råder inom gruppen, den särskilda isolering vissa jezidiska kvinnor erfar och armeniska myndigheters bristande kunskap om hur de ska interagera med gruppen.

Summary

The Yezidi minority has been present in the geographical area of today's Armenia for centuries. Ethnic Armenians and Yezidis have some shared history and share historical experiences from Ottoman rule, genocide and living in exile. The Republic of Armenia recognizes its Yezidi population as an ethnic minority, and also recognize the Yezidi language as an official minority language. Currently, there are few laws or regulations that restrict the Yezidi population's right to preserve its identity, culture or traditions, or the minority's right to practice its religion. However, there are areas where elements of traditional Yezidi lifestyle does not confirm with Armenian law, for instance harmful practices such as child marriage and isolation of women. Apart from these areas there is no information indicating that Armenian authorities restrain the Yezidi minority's way of upholding their lifestyle or worship. The world's largest Yezidi temple was built in Armenia in 2019, and several political statements, such as the acknowledgement of the 2014 genocide of Yezidis, indicates political support for the group.

The participation of the Yezidi community is a complex issue; on one hand the group tends to isolate itself, on the other hand more directed efforts from Armenian authorities to strengthen the Yezidi populations knowledge of their rights could be asked for. The Yezidi religion and culture contain several regulations and restrictions, isolation may be a tool in order to be able to fully adhere to such a traditional lifestyle. On an individual level there are difference within the Yezidi community. There are Yezidis that are fully integrated in the Armenian society, but also rural communities that are more or less shielded from the outside world. Yezidis that live isolated may face challenges when interacting with other parts of society. Inter alia, they might face difficulties in enjoying state service as a consequence of lack of knowledge of their rights and administrative procedures in order to enjoy those rights. There is also a tendency among Armenian government officials to lack knowledge on how to effectively interact with the Yezidi minority.

There are mechanisms in place to safeguard ethnic minorities' representation in Parliament, and control bodies safeguarding that the conduct of the State and private sector comply with human rights.

Generally, the Armenian majority population seems to accept the presence of Yezidis. However, Yezidis might be looked upon as odd and deviating, and Yezidis may face stereotypes and offensive language in their everyday life. The Constitution forbids discrimination, and a specific law on equality and anti-discrimination is likely to be adopted in the near future. However, the lack of a specific regulatory framework on discrimination constitutes a fundamental issue. There is no information indicating that the Yezidi minority face structural or systemic discrimination in Armenia, rather consulted sources emphasizes areas where the safeguards of the minority's rights could be improved: such as improved school education in the Yezidi language, and efforts to strengthen the knowledge of rights among Yezidis.

The Yezidi population is not in any way systematically subjected to violence in Armenia, and there is no on-going armed conflict that targets this group. Many of the challenges that the Yezidi population may face in Armenia are not exclusive problems to this group, but to the entire population, for instance widespread corruption and domestic violence. Yet, Yezidi women may be particularly vulnerable when experiencing domestic violence due to the patriarchal norm system that prevails among Yezidis, the isolation that some Yezidi women face, and the Armenian authorities' lack of knowledge on how to interact with the group.

Källförteckning

Tryckta källor

Açıkyıldız, Birgül, *The Yezidis – The History of the Community, Culture and Religion*, I. B. Tauris, 2010

Bärtås, Magnus och Ekman, Fredrik, *Yezidier: En reseessä*, Molin & Sorgenfrei, 2014

Castellino, Joshua och Cavanaugh A. Kathleen, *Minority Rights in the Middle East*, Oxford University Press, 2013

Hovsepyan Roman, Stepanyan-Gandilyan Nina, Melkumyan Hamlet och Harutyunyan Lili, *Food as a marker for economy and part of identity: traditional vegetal food of Yezidis and Kurds in Armenia*, i Journal of Ethnic Foods, mars 2016

Hovsepyan, Roman och Melkumyan, Hamlet, *Economic Transitions and Land Ownership – Challenging Traditions among Rural Yezidis in Post-Soviet Armenia*, i Anthropology of the Middle East, vol. 13, nr. 1, 2018

Lundgren, Svante, *I svärdets tid – Det osmanska folkmordet på kristna minoriteter*, Sahlgren, 2009

Elektroniska källor

Aljazeera, *Inside the world's biggest Yazidi temple in Armenia*, 2019-11-11, <https://www.aljazeera.com/indepth/features/world-biggest-yazidi-temple-armenia-191110181513743.html> (Hämtad 2019-11-08)

Arakelova, Viktoria och Asatryan, S. Garnik, *The ethnic minorities of Armenia*, Caucasian Centre for Iranian Studies, 2002, <http://www.minorities-network.org/wp-content/uploads/2014/09/The-ethnic-minorities-of-Armenia.pdf> (Hämtad 2019-11-13)

ArmlInfo, *Next general census of population of Armenia will be held in October 2020*, 2018-10-10, https://armlinfo.info/full_news.php?id=35525&lang=3 (Hämtad 2020-01-31)

ArmlInfo, *Yazidi Center for Human Rights announces land misappropriation in the village of Ferik*, 2019-09-12, https://armlinfo.info/full_news.php?id=45103&lang=3 (Hämtad 2020-02-1)

Constitution of the Republic of Armenia, <https://www.president.am/en/constitution-2015/> (Hämtad 2019-11-19)

Council of Europe, *Armenia: new draft law on freedom of conscience and religious organisations is an improvement, but concerns remain over vaguely formulated limitations, and excessive registration and reporting requirements*, 2018-03-19, https://www.coe.int/en/web/yerevan/home/-/asset_publisher/KZTSm796kFrq/content/armenia-new-draft-law-on-freedom-of-conscience-and-religious-organisations-is-an-improvement-but-concerns-remain-over-vaguely-formulated-limitations-1?inheritRedirect=false (Hämtad 2019-12-06)

Council of Europe, *The European Union and the Council of Europe support discussions on the draft Law on national minorities in Armenia*, 2019-11-07, <https://www.coe.int/en/web/inclusion-and-antidiscrimination/-/the-european-union-and-the-council-of-europe-support-discussions-on-the-draft-law-on-national-minorities-in-armenia> (Hämtad 2019-12-16)

Council of Europe, *Treaty list for a specific State – Armenia*, (odaterad) https://www.coe.int/en/eb/conventions/search-on-states/-/conventions/treaty/country/ARM/RATIFIED?p_auth=ibFf8UXS (Hämtad 2019-12-16)

Digital Journal, *Long-persecuted Yazidis welcome new 'sanctuary' temple*, 2019-10-21, <http://www.digitaljournal.com/news/world/long-persecuted-yazidis-welcome-new-sanctuary-temple/article/560205> (Hämtad 2019-11-08)

Encyclopedia Britannica, Yazidi, (odaterad), <https://www.britannica.com/topic/Yazidi> (Hämtad 2019-11-13)

Eurasianet, *Armenia: Boosting Female Presence in Army*, 2017-01-04, <https://eurasianet.org/armenia-boosting-female-presence-in-army> (Hämtad 2020-05-05)

Eurasianet, *Armenia: Ethnic Minorities Gain a Voice in Parliament*, 2017-08-02, <https://eurasianet.org/armenia-ethnic-minorities-gain-a-voice-in-parliament> (Hämtad 2020-02-18)

Eurasianet, *Armenia Recognizes IS Massacres of Yezidis as Genocide*, 2018-01-23, <https://eurasianet.org/armenia-recognizes-is-massacres-of-yezidis-as-genocide> (Hämtad 2019-12-13)

European Centre for Minority Issues, *Minority Issues Mainstreaming in the South Caucasus – A practical Guide*, februari 2011, https://www.ecmi.de/fileadmin/redakteure/publications/pdf/Minority_Issues_South_Caucasus_fulltext.pdf (Hämtad 2019-12-16)

European Commission against Racism and Intolerance, *Second report on Armenia 30 June 2006*, https://www.gov.am/u_files/file/kron/ARM-CbC-III-2007-1-ENG.pdf (Hämtad 2019-12-18)

European Network of National Human Rights Institutions, *Human Rights Defender of the Republic of Armenia*, (odaterad), <http://ennhri.org/our-members/armenia/> (Hämtad 2019-12-18)

European Parliament, *Minorities in the South Caucasus: New visibility amid old frustrations*, juni 2014, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/briefing_note/join/2014/522341/EXPO-AFET_SP\(2014\)522341_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/briefing_note/join/2014/522341/EXPO-AFET_SP(2014)522341_EN.pdf) (Hämtad 2019-11-08)

EVN report, *Armenia's Demographic Profile: Facing Critical Depopulation*, 2019-09-05, <https://www.evnreport.com/raw-unfiltered/armenia-s-demographic-profile-facing-critical-depopulation> (Hämtad 2020-01-31)

Freedom House, *Freedom in the World 2019 - Armenia*, (odaterad) <https://freedomhouse.org/country/armenia/freedom-world/2019> (Hämtad 2019-11-08)

Frontline Defenders, *UPR Submission – Armenia 2019*, 2019-08-08, <https://www.frontlinedefenders.org/en/statement-report/upr-submission-armenia-2019> (Hämtad 2020-12-18)

Georgian Institute of Politics, *Religion and Soft Power in South Caucasus*, 2017, https://www.researchgate.net/profile/Kornely_Kakachia/publication/315119752_Religion_and_Soft_Power_in_the_South_Caucasus/links/58cbc5ada6fdccdf531c3cc8/Religion-and-Soft-Power-in-the-South-Caucasus.pdf?origin=publication_detail, (Hämtad 2019-12-13)

Human Rights Defender of the Republic of Armenia, *Mission of the Institution*, (odaterad), https://www.ombuds.am/en_us/site/AboutBuildingmeaning (Hämtad 2019-12-16)

Human Rights Watch (HRW), *World Report 2020 - Armenia*, (odaterad), <https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/armenia> (Hämtad 2020-02-04)

Independent, *Fragile Yazidi Rebirth in Caucasus – Emerging from Isis genocide, Yazidis in Armenia open religion's biggest ever temple*, 2019-10-21, <https://www.independent.co.uk/news/world/asia/yazidi-armenia-temple-aknalich-iraq-religion-isis-genocide-a9160411.html> (Hämtad 2019-11-08)

Kizilhan, J. I, *The Yazidi – Religion, Culture and Trauma*, *Advances in Anthropology*, 7, 2017-11-15, s. 333–339, <https://doi.org/10.4236/aa.2017.74019> (Hämtad 2020-02-17)

Kreyenbroek G. Philip och Omarkhali Khanna, *Introduction to the special issue: Yezidism and Yezidi Studies in the early 21st century*, *Kurdish Studies*, vol.4, nr 2, oktober 2016, https://www.researchgate.net/publication/318944412_Introduction_to_the_special_issue_Yezidism_and_Yezidi_Studies_in_the_early_21st_century (Hämtad 2019-11-15)

Legislationline.org, *The Law of the Republic of Armenia on the Freedom of Conscience and on Religious Organizations*, 1991-06-17, https://www.legislationline.org/download/id/5744/file/Armenia_law_freedom_conscience_religious_orgs_1991_am2011_en.pdf (Hämtad 2019-12-16)

Melkumyan, Hamlet, "Elites between nationalism and tradition: the modernization processes in the yezidi community in Armenia", i Antonyan, Yulia (red.), *Elites and "Elites" – Transformations of Social Structures in post-Soviet Armenia and Georgia*, 2016, s. 175–195, https://www.researchgate.net/publication/321053573_Elites_and_Elites_Transformations_of_Social_Structures_in_Post-Soviet_Armenia_and_Georgia (Hämtad 2020-02-06)

Minority Rights Group (MRG), *People under Threat – Armenia*, (odaterad), <https://people-sunderthreat.org/countries/armenia/> (Hämtad 2019-11-19)

OpenDemocracy, *"Pass a law, even if it's a bad one": how Armenia is tackling domestic violence*, 2020-01-30, <https://www.opendemocracy.net/en/odr/armenia-domestic-violence-law/> (Hämtad 2020-02-18)

Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), *Interim opinion on the draft law of the Republic of Armenia on ensuring equality before the law* (as of November 2018), 2019-09-06, <https://www.osce.org/odihr/434882?download=true> (Hämtad 2019-12-17)

Public Radio of Armenia, *Snap elections in the basis of the new government program*, 2018-06-05, <https://en.armradio.am/2018/06/05/snap-elections-in-the-basis-of-the-new-government-program/> (Hämtad 2020-02-19)

RadioFreeEurope, *A yazidi village in Armenia keeps its identity alive*, 2013-06-20, <https://www.rferl.org/a/armenia-yezidi-minority-kurds/25023869.html> (Hämtad 2019-11-20)

Republic of Armenia, *National Security Strategy*, 2007-01-26, <https://www.mfa.am/filemanager/Statics/Doctrineeng.pdf> (Hämtad 2020-02-19)

Statistical Committee of the Republic of Armenia, *The Results of 2011 Population Census of the Republic of Armenia*, (odaterad), <https://www.armstat.am/file/doc/99486253.pdf> (Hämtad 2019-11-18)

Sydsvenskan, *Yazidierna – det utvalda och bortglömda folket*, 2014-08-12, <https://www.sydsvenskan.se/2014-08-12/yazidierna--det-utvalda-och-bortglomda-folket> (Hämtad 2019-12-13)

The Armenian Weekly, *Yezidi Temple Opening in Armenian Town a Symbol of Inclusion, Cultural Preservation*, 2019-10-02, <https://armenianweekly.com/2019/10/02/yezidi-temple-opening-in-armenian-town-a-symbol-of-inclusion-cultural-preservation/> (Hämtad 2019-11-08)

Trupia, Francesco, *The Constitutional Reform and the Position of Ethnic Minorities in the Republic of Armenia*, Journal of Liberty and International Affairs, vol. 2, nr 2, 2006, http://e-jlia.com/papers/6_2.pdf (Hämtad 2019-11-19)

United Nations (UN), Committee on the Elimination of Racial Discrimination (CERD), *Concluding observations on the combined seventh to eleventh periodic reports of Armenia*, 2017-05-31, https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CERD%2fC%2fARM%2fCO%2f7-11&Lang=en (Hämtad 2019-12-18)

United Nations Development Program (UNDP), *Land reform, rural poverty and inequality: a pro-poor approach to land policies*, 2004, https://www.un.am/up/library/Land%20Reform%20Rural%20Poverty%20and%20Inequality_eng.pdf (Hämtad 2019-12-13)

UN Human Rights Council (UN HRC), *Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights*, 2019-11-13, <https://undocs.org/A/HRC/WG.6/35/ARM/2> (Hämtad 2019-12-18)

UN HRC, *National Report submitted in accordance with paragraph 5 of the annex to Human Rights Council resolution 16/21, Armenia*, 2019-11-19, <https://undocs.org/A/HRC/WG.6/35/ARM/1> (Hämtad 2019-12-17)

UN High Commissioner for Refugees (UNHCR) Armenia, *Questions of Nationality and Statelessness in Armenia*, mars 2013, https://www.ecoi.net/en/file/lo-cal/1349052/1930_1418225694_54817cb44.pdf (Hämtad 2019-12-13)

United Nations Office of the Higher Commissioner for Human Rights (OHCHR), *Minority Rights: International Standards and Guidance for Implementation*, 2010, https://www.ohchr.org/Documents/Publications/MinorityRights_en.pdf (Hämtad 2019-12-12)

OHCHR, *The Minority Rights Declaration at 20*, 2012-04-20, <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/TheMinorityRightsDeclarationat20.aspx> (Hämtad 2019-12-12)

UN in Armenia, *UN Treaties and Armenia*, (odaterad), <https://www.un.am/en/p/un-treaties-armenia> (Hämtad 2019-12-16)

United States Department of State (USDOS), *Armenia 2018 Human Rights Report*, 2019-03-13, <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/03/ARMENIA-2018.pdf> (Hämtad 2019-12-02)

USDOS, *Armenia 2018 – International Religious Freedom Report*, 2019-06-21, <https://am.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/92/irfr2018.pdf> (Hämtad 2019-12-16)

Utrikespolitiska Institutet (UI), *Azerbajdzjan – Befolkning och språk*, (odaterad), <https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/europa/azerbajdzjan/befolkning-och-sprak/> (Hämtad 2019-12-16)

World Bank, *Land Policies and Evolving Farm Structures in Transition Countries*, januari 2002, http://documents.worldbank.org/curated/en/885151468746704912/120520322_20041117152044/additional/multi0page.pdf (Hämtad 2019-12-13)

World Vision, *Armenia – Policy Progress to End Violence against Children*, september 2019, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Armenia_VAC-Progress-Report-Final_0.pdf (Hämtad 2020-02-19)

Writtenet, *The Human Rights Situation of the Yezidi minority in the Transcaucasus (Armenia, Georgia, Azerbaijan)*, maj 2008, <https://www.refworld.org/pdfid/485fa2342.pdf> (Hämtad 2019-11-13)

Muntliga källor

Artak Kirakosyan, företrädare för Civil Society Institute, distansintervju, 2020-02-06

Anonym källa A, distansintervju, 2019-12-17

Anonym källa B, distansintervju, 2019-12-22

Anonym källa C, distansintervju, 2020-03-04

Armeniens migrationsmyndighet, samtal i Armenien, Jerevan, 2019-05-03

Armeniens ombudsmannainstitut, samtal i Armenien, Jerevan, oktober 2013

Karine Khojayan, doktor i statsvetenskap, IOM Armenien, e-post, 2019-11-13

Nikolay Hovhannisyan, representant för Eurasia Partnership Foundation, distansintervju, 2020-01-09

PINK Armenia, samtal i Jerevan, Armenien, oktober 2013 och maj 2019

Roman Hovsepyan, doktor i arkeologi, social-kulturell antropologi och folklöre vid Institutet för Arkeologi och Etnografi i Jerevan, distansintervju, 2020-01-24

Sose Barseghyan, representant för Migrationsmyndigheten Armenien, e-post, 2020-02-14

UNHCR Armenia, e-post, 2020-01-20

Utländsk beskickning A, samtal i Jerevan, Armenien, 2019-05-02

Women Resource Center, samtal i Jerevan, Armenien, oktober 2013